

Trafik: Cinayet ve modernizm

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Trafik kazalarının neredeyse toplumsal bir histeriya olarak yaşandığı bir dönemden geçilmekte fakat kimse konunun üstünde düşünmemektedir. Oysa, eğer

trafik kazaları konusu enine boyuna irdelenirse bu, modernizmamızın bizi hem birey olarak hem de toplum olarak nereye getirdiğini gösterecektir. Çünkü trafik sorunuyla risk kavramı arasında bir kopmaz bağ vardır ve risk olgusu modernizm `okumalarının' artık temel öğelerinden birisidir.

Artık yoğun bir biçimde eleştirilen modernizmin bu yönden de tartışılması doğaldır. `Risk' konusunu irdelleyen düşünürler son dönemde giderek önem kazanmaktadır. Alman düşünür Ulrich Beck bunların başında gelmektedir. `Risk Toplumu' başlıklı yapıtı herhalde son on yılın, üstünde en çok düşünülmüş kitaplarından birisidir.

Beck'in yapıtında ortaya koyduklarından hareket eden ve postmodern değil, modernizmin radikalleştiği bir döneme geçtiğimizi savunan Anthony Giddens da Türkçeye çevrilmiş `Modernliğin Sonuçları' isimli yapıtında aynı kavramı gözden geçirir. Modernizmin bir risk olgusuyla birlikte kendisini gösterdiğini, bu riskin toplumsal olduğu kadar bireysel varlığı (ontolojiyi) belirleyen boyutları bulunduğunu söyler. İş, öyle bir noktaya erişmiştir ki, neredeyse o risk düzeyine gelmeden bir toplumun modernleşme projesinde belli bir düzeye geldiğini söylemek de olanaksızlaşmaktadır.

Kuşkusuz, gerek Beck'in gerekse Giddens'in vurguladığı risk daha çok nükleer silahlanma, sermaye piyasaları, bilginin dolaşım ve erişim olanaklarından kaynaklanan, uzmanlık alanlarının ve yönteminin kullanılmasından türeyen daha geniş ölçekli ve `küresel' bir açılıma karşılık gelmektedir. Gene de modernleşmenin bir altyapıyla ve kurumlaşmayla ortaya çıktığını kabul ettiğimizde ona bağlı tehlikelerin de bu çerçevede içinde ele alınması gerektiği söylenebilir. Türkiye'de yaşanan trafik cinayetlerinin temellendirilmesi gereken ilk bağlam galiba budur.

Bu şunu gösterir: Toplum, altyapısını `modernleştirdikçe', basit modern - öncesi yol şebekesinden makineleşmiş düzene evrildikçe trafikle ilgili risk katsayısı büyüyecektir. Bu doğaldır, ama işin bir de modernizm açısından bakıldığında `aykırı' yanı vardır.

Modernizm, araçların ve bir araç olarak bilginin belli bir denetim altında tutulması ve bir yetkinlikle kullanılmasıdır. Yapıldıktan sonra onu üreteni teslim alan makine kavramı ancak karşı modernist bir fantezidir. Bu, kapitalizm için de düşünülmüştür, ama gerçekleşmediği, modernist bilincin asla teslim olmadığı, tersine küllerinden yeniden doğmayı başarabildiği ortaya çıkmıştır.

Buradan bakınca Türkiye'deki trafik cinayetlerinin arkasında modernizmi değil modern öncesi kavramları ve olguları aramak gerekir. Gerçekten de feodal dönemin ilişki ağını, zihinsel yapısını, davranış koşullanmalarını aşmadan modernist bir sistemle karşı karşıya gelen kişi tıkanmakta, eylemsizleşmekte ve kendisini tahribe başlamaktadır. Türkiye'deki durum kesinkes budur. Özellikle Foucault'nun sözünü ettiği modern öncesinden, kırsaldan modernizme geçiş olgusu bu ülkede bir `benlik' sorunu olarak tümüyle yaşanmakta, modernin araçları modern öncesi yaklaşımlarla ve benlik tepkileriyle ele alınmaktadır. Aradaki örtüşmezlik, uyumsuzluk tam anlamıyla bir kaosa dönüşmektedir.

Aynı düzleme yerleştirilecek bir diğer sonuç da şiddet olgusudur. Bugün özellikle medyaların yaydığı, geliştirdiği görsel ve kullanımı giderek yaygınlık kazanan bir kavramla söylemek gerekirse `sembolik şiddet' bu durumun temelindeki koşullardan birisidir. Şiddet tutkusunun oluşumunda etken her türden öğenin yaşandığı bir toplumda bunu da doğal karşılamak gerekir. Türkiye'de insanların büyük bir çoğunluğu örgütlü ve sistemik bir şiddet uygulaması içindedir. Buna maruz kalmış kişinin bilinçaltı dürtülerle aynı tepkiyi göstermesi kaçınılmazdır. Her şiddet uygulaması son kertede insanın kendi özüne dönüktür ve trafik içindeki şiddet arayışı aslında gizli intihar yoklamasıyla iç içedir. Bu da bir tek şeyi gösterir: Hasta bir toplum.

Sonuç şudur: Önemi yadsınamaz, ama bu sorun salt trafikle dönük bir eğitimle de ortadan kaldırılamaz. Çözüm, toplumun sağaltılmasındadır!